

Gods vrije genade verheerlijkt

**In het zalig afsterven van Anna Harmina Middel
dochter van ds. H. H. Middel**

**Stichting de Gihonbron
Middelburg
2002**

VOORWOORD

Geliefde lezer!

Door verscheiden vrienden uit Holland en Zeeland aangezocht om de brief waarin het zalig afsterven van mijn geliefde dochter vermeld was, in druk te geven, heb ik enige tijd geaarzeld hier toe te besluiten, tot ik, hierover tot God werkzaam, bepaald werd bij drie zaken, als:

1° De gedachtenis des rechtvaardigen zal tot zegening zijn;

2° De zalige herhaalde betuiging der overledene op haar sterfdag, dat "vrij de lof des Heeren" mocht vermeld worden, dat haar ziel gered was;

3° Dat het lezen van duidelijke en eenvoudige bekeringswegen haar veel tot zegen en moedgeving is geweest, om het opnieuw tot de troon der genade te wenden, om als een arme zondares genade in Gods ogen te mogen vinden, enz. enz., en dit ook voor anderen tot zegen kon zijn. Bij genoemde zaken gevoelende dat Gods ere en het heil van onsterfelijke zielen mijn doel in de uitgave was, kon ik dit niet nalaten.

Met de bede dat de grote Ontfermer uit loutere genade het voor velen tot zegen mag doen strekken, ben ik uw, in mij zelf onwaardige en geringe dienaar in onze Heere Jezus Christus.

DE SCHRIJVER

*Anna Harmina Middel werd geboren te Amsterdam, 30 augustus 1835.
Zij overleed te Middelburg 4 februari 1854.*

MIDDELBURG, februari 1854

Aan mijn zeer geliefde zielsvrienden te

Beminde medegenoten op de pelgrimsreis door de woestijn van dit ondermaanse leven! *Sterkte in de God des heils en zalige verkwikkingen uit het vredeverbond worden u en al het lieve volk des Heeren in ruime mate geschonken, om Christus wil, door de Heilige Geest. Amen.*

De verwisseling, door Gods genade geschonken aan mijn geliefde dochter, uit de strijd tot overwinning in het bloed des Lams, wens ik thans een weinig aan te stippen, daar de Heere de wonderen Zijner vrije genade zo groot heeft gemaakt, dat de volmaakte liefde alle vrees heeft buitengedreven, en de allerliefste Heere Jezus zo de scepter zwaaide, dat de dood haar geen dood, maar een afsterven der zonde was en een doorgang tot het eeuwige leven.

De weg, door welke de vrijmachtige Verbonds-Jehovah haar leidde, om haar tot de zalige heerlijkheid toe te bereiden, was met vele kruisingen des vleses. Ja haar lijden was in de laatste maanden zeer groot, daar al de slijmvliezen van keel, borst, longen en andere delen van de ingewanden zich steeds meer los lieten, en aanhoudende koortsen verder haar krachten ondermijnden, terwijl gedurig hoesten met braken vergezeld, dag of nacht haar rust beletten.

Het lichaam inwendig rauw, werd in de laatste dertig dagen vervuld met sprouw, [slijmen, enz.] door het zware hoesten en braken. Bij al het genoemde, had zij hevige pijnen door de breuken, en was zij verbazende mager en uitwendig ook vol pijn, hetzij liggende of zittende, zowel als inwendig vol smart.

Maar hoe meer de pijnen en smarten toenamen, des te meer roemde zij Gods goedheid, en was menigmaal, in het midden van die ellenden, de dageraad al vooruit om de Heere te loven uit Ps. 92 of andere Psalmen; soms ook uit Lodensteijns *Uitspanningen*. Wonderlijk heeft God met haar gehandeld, om haar de nietigheid van het tijdelijke te doen verstaan en haar hart los te maken van de wereld, waar zij zo aan gebonden zat.

In 1850, geraakte zij, bij het uitgaan der kerk¹, onder de paarden van een rijtuig, die in haar kleed en doek 21 gaten traptten. De dood scheen voor ogen, maar met een kneuzing in de zijde redde de Heere haar op wonderlijke wijze. Deze roepstem had echter enige vrucht, zodat zij, sedert die tijd, geweldig bevreesd was voor een onverwachte dood, bewust hoe verschrikkelijk het zou zijn zonder de borggerechtigheid van Christus voor God te verschijnen. Donderde het, dan jammerde zij tot God om genade en bekering, en was van die tijd gezet op de godsdienst. Het gehoor van de prediking, lezen, bidden en andere plichten, werden betracht, maar zij bleef aan de wereld gebonden.

¹ Ds. H. H. Middel was predikant in de Afscheiden Gemeente te Middelburg, vanaf 15-11-1850-5-10-1856. Zij kerkten in de Gasthuiskerk aan de lange Delft. Thans eigendom van de Christelijk Gereformeerde kerk

In 1851 bezocht God haar met zware hoest, waarbij door de zwakte der ingewanden breuken ontstonden, doch zij bleef door de aantrekkelijkheid van de wereld en de jongheid aan de wereld gebonden, hoewel met vele beschuldigingen en kloppingen van het geweten. Zij had een gezonde kennis van de waarheid en een besef van de noodzakelijkheid van Christus' verdiensten.

Op raad van een geneesheer liet ik haar enige tijd naar Gelderland gaan, en haar gezondheid scheen te herstellen, maar de wereldliefde nam ook weer haar hart in, althans ten dele.

In 1853 bezocht God haar opnieuw, en nu zou de genade zegevieren. Haar opgeruimd gestel, werd meer gematigd, het teergevoelige over vermeende of gegronde beledigingen of miskenningen dreef haar tot God uit, het bidden werd in het verborgen menigvuldiger, haar onwaardigheid werd gevoeld, de noodzakelijkheid van ware bekering levendiger, behoefte aan onderzoek van Gods woord en ontdekkende prediking steeds groter; met smeking dat zulks voor haar mocht gezegd worden tot bekering. Beluisterde ik haar in haar verborgen en ootmoedig bidden, dan schepte ik hoop. Zag ik daarentegen haar gebondenheid aan sommige aardse dingen, dan vreesde ik dat het maar een overreding in haar verstand en een Kaïnsvrees voor de straf was.

Dikwijls vroeg zij mij naar de oprechte kentekenen om te weten of haar begeerte tot God oprecht was. Dit vermeerderde, nadat de Eerw. Ds. de W. bij ons had gepreekt en bemoedigend had gehandeld over *het aanhoudend bidden van de zondaars*.

Zover de Heere licht gaf, beantwoordde ik die vromen met omzichtigheid, uit vrees dat zij van iets buiten Christus een grond van hoop of zaligheid zou maken. Daar zij een afkeer had van geveinsdheid in de godsdienst, trachtte zij op alle wijze haar werkzaamheden verborgen te houden, en ik kon uit haar niets te weten komen, dan hetgeen ik beluisterde of in andere zaken bespeurde. Aan mijn geliefde vrouw, haar moeder, en aan juffrouw K. (een godvrezende zuster in de Heere) ontlastte zij wel eens iets uit haar gemoed, onder voorwaarde om er niet van te spreken, opdat ik of anderen niet iets van haar mochten denken, en zo bleef zij mij een raadsel. Menigmaal zag ik in haar een strijd tegen de zonden. Soms zei zij: "och laat ik mij toch niet in de aardse dingen toegeven, want de Heere zal mij zo veel te harder slag of stoot terug geven", en was er dan tegen biddende.

Soms had zij zich daaraan toegegeven, maar dan jammerde zij het uit, als haar zulks tot schuld werd. Dat smeken en bidden om vergeving en genade brak dan mijn hart als ik haar zo voor God hoorde kermen.

In November 1853 nam haar lijden zo toe, dat zij de prediking niet meer kon bijwonen, hetwelk haar anders zulk een behoefte was, en terwijl haar lijden toenam, werd zij steeds meer biddende. Werd mij door anderen gevraagd hoe het met haar zielstoestand was, dan kon ik niet anders antwoorden, dan dat zij veel biddende was. Ik durfde mij niet verder uitlaten, uit vrees dat het nog geen ware bekering was. Ook liet zij zich (buiten haar moeder en juffrouw K. haar boezemvriendin) aan geen ander uit, uit vrees dat, als zij herstelde en de wereld weer inging, de Naam des Heeren om harentwil dan zou gelasterd worden. Echter bemerkte ik, dat zij een hoop en verwachting op Gods genade en goedertierenheid openbaarde, hetgeen steeds toenam, naarmate haar lijden smartelijker werd.

Brak soms het moederhart van mijn waarde vrouw, vanwege het smartelijk lijden, dan zei zij: "o, lieve moeder, niet klagen, niet klagen, want ik mocht in opstand tegen de

Heere komen!" Zij was dikwijls verbroken, onder het spreken van de goedertierenheden des Heeren jegens haar, als ook wegens de hulp en liefde die haar door ons en juffrouw K. betoond werd.

Menigmaal, na bange nachten vóór de dageraad, Gods goedheid bezingende, en hoe zwaarder haar lijden werd, hoe meer zij Gods goedheid loofde. Bad ik om doorbrekende genade, dan zeide zij: *"lieve vader, als u daarom bidt, dan bidt u tegelijk om mijn spoedige dood; want de volkomen uitkomst zal ik niet ontvangen, dan bij het naderen van de dood. Dat heeft de Heere mij beloofd, en nu moet u de Heere niet vooruit lopen, dat mag u niet doen, maar u moet achter de Heere volgen, en u zult het zien, dat ik dan eerst de volkomen uitkomst ontvangen zal."*

Vroeg ik naar de gronden van die hoop, dan zei zij: *"och vader, ik kan niet goed tegen u uit mijn gemoed spreken, maar beter tegen moeder en juffrouw K. En vader wil dat ik juist als hij zal geleid worden, en de Heere is immers vrij om mij te leiden; u mag de Heere niet bepalen."*

Vijf dagen voor haar dood, meende zij dat het donderde, en begon hevig te beven, terwijl zij mij ontroerd vroeg: "Vader is dat onweer?" Ik antwoordde: nee; maar vroeg, waarom zij dan zo ontroerd was? Zij antwoordde, dat zij bij onweer telkens vreesde, zo in één ogenblik onbereid de eeuwigheid in te zullen gaan, enz.

Ik zei: lieve kind! Hoe is het dan met die hoop van volkomen uitkomst bij het naderen van de dood? Zij antwoordde: "och, vader, daar kan ik in zulke ogenblikken door de vrees niet aan vasthouden, tot ik weer bedaard ben! Maar u zult zien, dat de Heere het mij beloofd heeft."

Soms had ik doodsangsten, vanwege de vrees dat zij op een droggrond vastzat, en was veel voor haar biddende, dat God toch haar arme ziel zou mogen redden. Zij was echter zo enkel en alleen op Christus en Zijn verdiensten hopen, dat al het schepsel bij haar ontzonken was, en vernemende dat er door Gods volk zeer veel voor haar gebeden werd, ja sommigen geloof hadden dat zij gered zou worden, zei zij: "lieve vader, het is mij wel groot, dat de vromen zo voor mij bidden en geloven, maar daar heb ik niets geen grond op, de Heere Zelf moet mij helpen, Die heeft het mij ook beloofd, en van Hem verwacht ik het."

Vier dagen voor haar dood, verzocht zij mij om geen vrienden bij haar toe te laten dan hen, die haar tevens tot hulp voor het lichaam waren, want dat zij door zwakte er toch niet mee kon spreken, en het voortdurend bezoek haar in verstrooiing bracht, ja haar van de Heere aftrok, en dat toch niemand haar voor haar ziel kon helpen, noch de vromen, noch vader, noch ook geen honderd leraars, want dat dit een zaak was, die de Heere alleen kon doen, en het tussen God en haar ziel moest afgedaan worden. Van toen af werd zij steeds meer biddende. Ik hoorde van haar nu weinig, de koorts, het hoesten en de brakingen vernielden nu met spoed de weinig overgebleven krachten.

De dag vóór haar dood geraakte ik in barensweeën, over haar zielstoestand worstelende tot God, en er daalde met kracht in mijn ziel: *"De benauwdheid zal niet tweemaal oprijzen."* En de Heere leidde mij in dat, hoe hooggaande het nu ook was, de benauwdheid hiernamaals niet zou oprijzen, maar zij eeuwig in heerlijkheid zou zijn.

Ik werd in mijn gedachten plotseling verplaatst in de Oosterkerk te Amsterdam, daar ik vóór ruim zes en twintig jaren de Eerw. Ds. van Maanen had horen prediken over het huwelijk van Amram en Jochebed, en het hoofdplan Gods aantoonde, dat uit dat

huwelijk drie kinderen voor God moesten geboren worden, enz. En dat de Heere nóg een hoofdplan had als Hij op bijzondere wijze Godvrezende in het huwelijk tezamen bracht. En hoe ik destijds kennelijk werd ingeleid, dat ook daartoe de Heere mij mijn vrouw toevoegde. Met wie ik door briefwisseling reeds zo goed als verbonden was, zonder haar nog ooit gezien of gesproken te hebben, omdat zij te Zutphen en ik te Amsterdam woonde. Ja, God gaf mij destijds met kracht te geloven, dat Zijn hoofdplan was in de bijzondere aanwijzing van haar tot mijn vrouw, opdat ook drie kinderen uit dat huwelijk voor de Heere zijn zouden. Hoe zalig ik destijds mij in Gods belofte verblijdde, kunt u nagaan. Maar later is mij dit weggesloten, en in zes en twintig jaren had ik nooit weer aan die belofte gedacht, maar werd er nu bij bepaald. Ja het was alsof de Heere mij afvroeg: *Bent u het dan vergeten? Geheel vergeten, wat Ik u daar in die kerk en verder in uw woning beloofd heb?*

En Hij toonde mij, hoe Hij de bijzondere bekering aan mijn zoontje geschonken had en met volkomen verzekering des geloofs in heerlijkheid had opgenomen, in de leeftijd van vijf jaar en drie maanden, nu dat Hij mijn dochter zou opnemen en de nog levende zoon genade had gegeven. Ja, Hij leidde mij in deze woorden: *"Ik ben de God van Bethel!"* O, mijn geliefden! Ik zonk weg in aanbidding en bewondering over Gods liefde en onverbreekelijke trouw en genade!

De daaropvolgende nacht van 3 op 4 februari was mijn dochter zeer onrustig door koorts, hoest en diarree en dodelijk afgemat. In de vroege morgen lokte ik haar uit, en de Heere gaf, dat zij mij iets van haar werkzaamheden des gemoeds mededeelde. Zij begeerde de geestelijke inhoud te weten uit Psalm 48: *Hoe heerlijk aan de noorderzij.*

De letterlijke zin voldeed haar niet genoeg. Ik zei verder, dat, gelijk het op de feesten een heerlijk gezicht was, als vele duizenden feestgenoten aan de noorderzij van de tempel uit- en ingingen, en in heilige ijver Jehovah in blijdschap loofden en verheerlijkten, het alzo in volmaaktheid een heerlijk gezicht zou zijn, als de ontelbare schare in de triomferende kerk voor de troon Gods in heilige ijver en beweging zou zijn, om de Heere op het allervolmaakste te verheerlijken, enz.

"Goed zo, vader," zei zij, "goed zo, goed zo", werd aangedaan en zweeg, daar zij door zwakte niet meer verder kon.

Iets later zei ik: "lieve kind, als de Heere nu je ziel redt en in Zijn heerlijkheid inleidt, o wat zul je dan de dadelijke vervulling van dat heerlijke in deelgenootschap aanschouwen en genieten!"

"Ja vader," zei zij, "maar dat geloof heb ik nu nog niet, maar bij het naderen van de dood volkomen uitkomst geven... ." En deelde nu mee hoe zij de onbepaalde keuze gedaan had onder de prediking (die ik te Terneuzen had gedaan), om onverdeeld de Heere te dienen, en als gevolg op enige vragen die ik toen, - evenals de laatste keer toen zij in november te Middelburg in de kerk was geweest, - had voorgesteld. Namelijk om Christus als Koning, zowel als Profeet en Priester, de volkomen vrijheid te laten, om het verbond met de satan en de zonde te verbreken, en het ganse hart in bezit te nemen, enz. Zij had zo gul de alwetendheid des Heeren kunnen inroepen, dat Hij wist waar het haar om te doen was, om Hem geheel te dienen en geheel voor Hem te leven. Maar ook dat zij de zonde niet kon te boven komen, en dat ze in het bidden werk had gehad om zich in te houden, om niet overluid in de kerk uit te barsten, biddende om volkomen redding! Tot slot werd toen gezongen uit Ps. 68 : 10, en bij de drie laatste regels:

*Hij kan en wil en zal in nood,
Zelfs bij het naderen van de dood,*

Volkomen uitkomst geven;

had de Heere haar met kracht gegeven te geloven, dat Hij zulks aan haar doen zou, dat Hij haar ziel zou redden. Maar dat zij eerst bij het naderen van de dood de volkomen uitkomst zou ontvangen.

Dit was bij herhaling geschied, en later was ze met kracht bepaald, bij de woorden: "*In stilheid en vertrouwen zal uw sterkte zijn, en zo Hij vertoeft, verbeidt Hem, want Hij zal gewisselijk komen en niet achterblijven.*" En dat was bij herhaling gebeurd, met nog andere beloften.

O, mijn vrienden, nu werd het mij duidelijk hoe zij in de laatste tijden zo'n goedertieren dank van de Heere had, en zo schuilende bij de Heere, in het gebed, dikwijls zeide: "*O mijn lieve Koning!*" En dan zo vertrouwelijk haar zaken en toestand aan de Heere opdroeg, ja, in haar bidden iets had van Sara Nevius, zodat ik wel eens dacht: "Kindlief, hoe kom je eraan?" Omdat ik destijds niets uit haar kon krijgen.

In de ochtend van haar sterfdag, samen in gebed gaande, verzocht zij voor haar te bidden om *indalend licht*, omdat zij zich tot haar droefheid dof en sluimerend bevond, en bijzonder behoefte had aan *indalend licht*.

Na het gebed zei zij tot haar vriendin: "Ik werd daar indachtig gemaakt aan hetgeen ik met veel behoefte te Vlaardingen bij mijn broer in de kerk zong, uit Ps. 39:

"O Heer, ontdekt mijn levenseind aan mij", enz. en raakte hierop bijzonder biddende.

Na haar gebed zei zij: "Nu heeft de Heere mij mijn levenseind bekend gemaakt, het is in het laatste van deze week."

Op de aanmerking dat het al zaterdag was, zei zij: "Laat dat zijn, nu ja, in het laatste van deze week," en ging in gebed, op een innige wijze God smekende.

Na het gebed aan haar gevraagd wordende: Lieve Mina, hoe is het met je zielstoestand? Antwoorde zij: "Tussen hoop en vrees, met het oog op de Heere." En ging weer in gebed. Na het gebed vatte zij de hand van haar vriendin, drukte die minzaam, glimlachte haar vriendelijk toe en sloeg wenkende haar ogen naar boven en werd aangedaan.

Haar vriendin, geroerd, zei: "O mijn lieve Mina, kon ik je nog wat in 't leven houden, ik houd zoveel van je!"

Waarop zij antwoordde: "Ik heb u ook zo lief naast de lieve Heere Jezus, o dan houd ik zoveel van u en vader en moeder! Maar de lieve Heere Jezus, Die heeft boven allen de plaats in mijn hart, Die heb ik boven allen lief!"

Ik vroeg haar of zij ook nog iets te belasten had? Zij antwoordde: "Nee vader!" En ze ging weer in gebed.

Na het gebed vraagt zij: "hoe laat is het?" Toen haar de tijd gezegd werd, elf uur, rekende zij uit hoe veel uren het nog duurde tot zes uur 's avonds, wanneer zij haar enige broer uit Vlaardingen, met de stoomboot verwachtte, die zij zo graag nog even wenste te zien en te spreken. Ze zegt: "Nog zó lang", en gaat weer in gebed.

Na het gebed ziet zij dat mijn vrouw en ik van de kamer zijn, en vraagt aan haar vriendin: "Waar is vader en moeder?" Deze antwoordt dat wij om noodzakelijke dingen beneden waren, en vraagt of zij verlangde dat wij geroepen zouden worden? "Nee", is haar antwoord, "want noch vader, noch moeder, noch enig schepsel kan mij helpen, ik heb het tussen de Heere en mijn ziel te vereffenen."

Ik kom op de kamer en zij verzoekt mij het vensterluik wat verder open te zetten, opdat zij de lieve zon nog eens mocht aanschouwen. Na enige minuten het lieflijk

daglicht aanschouwd te hebben zei zij: "Lieve vader, doe het nu maar weer dicht", en gaat in gebed. Door zwakte kon nu weinig verstaan worden, maar zij was zeer lang aanhoudende eer zij ophield van het gebed.

Na het gebed vroeg haar vriendin: "Lieve Mina, hoe gaat het nu?" Zij antwoordde: "*Goed! Je kunt nu vrij de lof des Heeren vertellen, dat mijn ziel gered is!*" Zwakte en aandoening belette haar meer te spreken.

Iets later aan haar gevraagd wordende: "wat zeg je, dat je ziel gered is?"

"Ja!" Zegt zij, "vrij mag de lof des Heeren vermeld worden, dat mijn ziel gered is!"

Ze vatte de hand van haar vriendin en zei verder: "Hier moeten wij scheiden, maar in de hemel zullen wij eeuwig verenigd zijn zonder ooit weer te scheiden." Door zwakte lag zij nu enige tijd sprakeloos, maar was steeds in gebed. Later ziende dat wij wegens haar smartelijk lichamelijk lijden bewogen waren, zei zij op zwakke, doch bedaarde toon:

*"In de grootste smarten,
Blijven onze harten,
In de Heer gerust;
'k Zal Hem nooit vergeten,
Hem mijn Helper heten,
Al min Hoop en Lust."*

Onder de tweede regel legde zij haar rechterhand op het hart om de kracht van haar geloof uit te drukken.

Op de vraag aan haar: "Lieve Mina, heb je dan zo de vrede in je gemoed, om onder alles in de Heere gerust te zijn, zoals in dat versje, door je genoemd, voorkomt? Mag je zó de vrede gevoelen?"

"Ja", zegt zij (leggend haar hand op haar hart), "o, je moest eens weten welk een liefde ik van de lieve Heere Jezus in mijn hart voel; o kon ik het nu maar mededelen, kon ik nu maar uite . . ." Zwakte belette haar toen meer te spreken.

Later toen haar vriendin haar met een veer de lippen wilde laven, keerde zij haar hand af en ging in het gebed, waarin zij de wonderlijke liefde Gods aanbad dat zij zo veel hulpbetoon en verkwikkingen genoot, daar de allerliefste Heere Jezus gal werd gegeven en Hij alle hulp moest missen, en Hij dat alles uit enkel liefde voor arme doemschuldige zondaars leed, en ook voor haar, enz.

O, mijn geliefden! Het was zielsontroerend hoe zij de liefde Gods bewonderde en aanbad! Om vijf uur vroeg zij: "hoe laat is het?" En haar geantwoord zijnde, vijf uur, zei zij: "o, dan nog een uurtje, dan is mijn lieve broer hier!" Om half zes vroeg haar vriendin: "Lieve Mina, je einde nadert, ben je niet bang voor de dood?" Waarop zij antwoordde: "Hoe, zou ik toch bang voor de dood zijn, daar de Heere zo goedertieren is!" Haar hand op haar hart leggend, zei zij verder: "o, je moest eens weten wat een liefde ik van de lieve Heere Jezus in mijn hart gevoel, o kon ik het nu maar uitspreken!" Maar niet meer kunnende spreken, wenkte zij met haar ogen naar boven.

Toen om zes uur haar broer thuis kwam, zei ze: "Daar is mijn lieve broer," en horende dat haar moeder en broer weenden, zei zij: "Hoor, zij wenen, dat moesten zij niet doen, want er bestaan geen redenen om over mij te wenen . . . zij moeten over mij niet wenen!" En verlangende dat haar broer boven kwam, geschiedde dit. Aandoenlijk was de ontmoeting, als op de rand van 't graf, in de laatste ogenblikken, na elkaar omhelsd

te hebben, vroeg zij naar de welstand van haar schoonzuster (zijn vrouw), en dit beantwoord zijnde, vroeg zij naar de vrienden te Vlaardingen en gunstig bericht ontvangende, was zij hierover verblijd.

Zwakke deed haar enige ogenblikken stil zijn, daarna gaf zij haar broer haar rechterhand en zei: "Dag mijn lieve broer!" Ze wilde meer spreken, maar kon niet wegens zwakte. Enige ogenblikken later kwam de dokter op de kamer en vroeg "hoe gaat het juffrouw?" Zij antwoordde met een zwakke stem: "Goed! Maar naar het lichaam zo goed niet als hedenmorgen," en kon niet meer.

Ik gaf de dokter haar straks geuit verlangen te kennen om nog in de ziekenstoel gezet te worden, en vroeg of dat haar niet te veel zou vermoeien. De dokter vroeg haar of dit nog haar verlangen was? Ze knikte van ja, waarop de dokter besloot aan haar verlangen te voldoen.

ZEd. vertrokken zijnde, vroeg ik haar: "Wil vader je dan in de ziekenstoel dragen?" Zij antwoordde: "Als 't u blijft, vader." Ik droeg haar zo voorzichtig mogelijk in de stoel. Nauwelijks zit zij er in, of ze ziet ons veelbetekenend aan, buigt haar hoofd en zegt met gebroken stem: "*O . . . Heere . . .*" de lippen blijven zich biddende bewegen. Haar vriendin zegt: "*Daar gaat zij!*" Ik kon het haast niet geloven. Zij leunt met haar hoofd, ik druk de afscheidskus op haar wang, de een na de ander haast zich mijn voorbeeld te volgen, en in de tijd van circa 4 minuten sterft zij, zonder de minste doodstrekken, zonder het minste doodsweet. En bij de laatste adem zeide ik: "*daar gaat de ziel heen, om door de Engelen gedragen te worden in de eeuwige heerlijkheid!*"

Ziedaar, mijn beminden! Ik heb u enige zaken kort meegedeeld. Alles te melden kan ik thans niet, want zou ik verhalen hoe zij in vele opzichten haar zonden beleet, heiliging wenste, ons opwekte tot bidden, omdat zij zei, dat alles door het gebed om Christus' wil van God verkregen wordt. Als ook, dat ze haar verwondering soms te kennen gaf, dat zij vader en moeder nu niet meer zo hoorde zingen, daar de Heere zo goedertieren was, enz. enz. Ik zeg, zou ik in alle bijzonderheden treden, dan zou het een boekdeel worden, omdat dan de strijd van haar vlees tegen de Geest ook breedvoerig moest vermeld worden, waardoor zij, die haar verborgen leven niet kenden, weinig gedachten van haar vormden. Doch ik heb slechts enige zaken aangestipt, waaruit de genade Gods hier en eeuwig de ere zal worden toegebracht! En die mijn ziel van blijdschap doet huppelen voor Gods aangezicht. Hoewel ik wel eens streng was over mijn kind, ten aanzien van de nauwe weg naar de hemel, God heeft ze geleid naar Zijn raad, om ze daarna in heerlijkheid op te nemen.

O, dat de onbekeerde, en daaronder vooral de jeugd, uit het zalig afsterven van mijn dochter het ijdele van de wereld mocht leren, die u zo dikwijls de kloppingen van Christus door de middelen aan uw hart tracht te doen verdoven! Och, hoe kort is wellicht uw tijd? Hoe onzeker wanneer! O, ik bid u, leert uit dit sterven het zalig voorrecht beseffen, dat er in gelegen is, als je arme ziel in en door Christus mag worden vrijgemaakt.

Och, dat de heilzoekende zielen er door bemoedigd mogen worden, om toch meer bij de Heere aan te houden, als de getrouwe Vervuller van Zijn beloften, die nooit laat varen de werken Zijner handen. O, komt toch meer met al uw ellenden tot de Dierbare en Allerliefste Heere Jezus.

Opnieuw is het kenbaar geworden in het zalig afsterven van mijn geliefde dochter, dat de Heere genadig en barmhartig is, en Zich over ellendigen ontfermt. Eilieve houdt aan, uw ziel zal leven!

En gij, bevestigd bondsvolk, roemt Gods genade, die de wonderen van Zijn vrije liefde en trouw weer heeft groot gemaakt. Och, dat wij in de mogendheid des Heeren als vreemdelingen in dit Mesech meer strijd mogen voeren tegen alles wat ons in de zalige gemeenschapsoefening met God remt, om toch meer in het dadelijke van de vruchten uit het heil- en vreeverbond te leven met Jehovah, in het openbaren van Zijn lieve deugdenbeeld! Nog een korte tijd is de strijd. Eilieve, dat wij dan met God in vrede leven, om zalig met vrede na de dood in heerlijkheid te worden opgenomen en eeuwig het lied der verlostten, Gode en het geslachte Lam op hemeltoon te zingen.

Na u samen, ook vanwege mijn waarde vrouw gegroet te hebben, ben ik na heilbede uw, door de band des Geestes innig verbonden broeder,

H. H. MIDDEL

Haar pelgrimsreis was haast voorbij,
Door 't moeitevulle leven,
Maar Gods genade wonder vrij,
Naar 't hoogste goed deed streven.

Ps. 120 : 5.

2 Kor. 3 : 5; 5 : 5.
Col. 1 : 12b.

De weg door welke God haar bracht,
Was smart'lijk en vol lijden,
Maar de uitkomst, velen onverwacht,
Tot juichen en verblijden.

Jac. 1 : 2, 3.

Ps. 71 : 7.
Ps. 66, 16, 19, 20.

Zij zingt nu blij het eeuwig lied,
Met al de hemelingen,
Komt trachten wij uit 't aards verdriet,
In 't land van lof te dringen.

Openb. 5 : 9-13.

Hebr. 12 : 10-14.
Openb. 7 : 12.

Gods Geest zij daartoe U nabij,
Die ooit dit schrift moogt lezen
Door Christus bloed van zonden vrij,
Met haar mag eeuwig leven.

2 Thess. 3 : 5.

1 Joh. 1 : 7.
Openb. 7 : 14-17.

Dit is de wens en bête van mij,
Uw dienaar in de Heere,
Opdat gij zo in 't sterven vrij,
Leeft eeuwig tot Gods ere.

2 Thess. 3 : 16.

Ef. 3 : 8a.
Joh. 8 : 36.
Openb. 2 : 22-27.

H. H. MIDDEL